

а письменники доволі часто вдавалися до непрямого цитування. Залучаючи до історичного аналізу неатрибутовані цитування і близькі за змістом перекази, історики, однак, змушені були вести мову про лінгвістичні, теоретичні та доктринальні подібності між революційними текстами і творами філософа, що вимагало не тільки глибокого розуміння його філософії, а й володіння відповідною методологією порівняльного аналізу.

Усі ці проблеми, звичайно, заслуговують на окрему розмову. Наразі вони були наведені лише як приклад тих методологічних труднощів, які має долати наукова історіографія. На досвіді вивчення історичного впливу політичної філософії Локка ми можемо побачити, як дискусія щодо цього впливу не тільки гостро поставила питання про характер джерел, на які має спиратися таке вивчення, а й певні методологічні проблеми, пов'язані з дослідженням і використанням цих джерел. Проблеми, які належать вже не стільки до історіографії як такої, скільки до джерелознавства, науки, що є необхідною складовою будь-якого серйозного історичного дослідження.

Тетяна ГОЛІЧЕНКО

*Національний університет
«Кієво-Могилянська академія»*

До питання про стратегії формування джерельної бази історико-філософських досліджень (історико-філософська полеміка Марціала Геру та Фердинанда Алькьє)

Навряд чи можна знайти історика філософії, який би не усвідомлював неоднозначність предмета історії філософії та, обираючи одну з можливих стратегій його дослідження, так чи інакше не визнавав би легітимність (бодай часткову) іншої можливої стратегії.

Якщо говорити про методологічні течії у сучасній французькій історії філософії, то можливу подвійність цих стратегій (яку, до речі, Поль Рікер визначив як протистояння «стратегії системи» та «стратегії сингулярності») дуже яскраво продемонстровано методологічною дискусією двох визнаних авторитетів – Марціала Геру (Martial Guegout, 1891–1976), з одного боку, та Фердинанда Алькьє (Ferdinand Alquié, 1906–1985) – з іншого. Обидва автори були

відомими дослідниками спадщини Декарта, обидва вивчали також творчість Спінози, Мальбранша та інших європейських мислителів модерної доби. Полеміка між ними точилася впродовж двадцяти років (з початку 50-х – до кінця 70-х рр.) і багато в чому визначала обличчя (у множині!) сучасних їм історико-філософських підходів та методологічні орієнтири їхніх учнів [З-поміж учнів М. Геру слід назвати Ж. Війємена (J. Vullemin) та В. Гольдшмідта (V. Goldschmidt). Учнями Ф. Алькьє вважають себе Ж.-Л. Маріон (J.-L. Marion) та Ж.-М. Бейссад (J.-M. Beysade)].

М. Геру дотримувався ідеї про те, що філософська думка того чи того автора є замкненою та внутрішньо цілісною системою, яка характеризується когерентністю та самодостатністю *аргументації* (саме рівень аргументації увиразнює приналежність філософування до царини розуму), яка, власне, й становить предмет історії філософії та може з успіхом досліджуватися за допомогою структурних методів.

Ф. Алькьє, який був не тільки істориком філософії, а й оригінальним філософом, близьким до кола сюрреалістів та психоаналітиків, (серед його найближчих друзів-колег – засновник сюрреалізму А. Бретонк, історик літератури та історик ідей П. Бенішу, психоаналітик Ж. Лакан та соціолог М. Лейріс) наголошував на тому, що будь-яка філософська система, хоч би якою раціоналістичною вона була, не може відмежовуватися від універсальності людських пристрастей і почуттів, які є її історичним та біографічним підґрунтям. Набуваючи так чи так форми філософування, вони є предметом історико-філософського дослідження.

Інакше кажучи, якщо М. Геру розглядав філософські системи як замкнені світи (саме через це Ж. Кангілем назвав його концепцію «інтерналістською»), то Ф. Алькьє намагався максимально розкрити межі філософського тексту, наближаючи його до життя та світу почуттів; якщо М. Геру вважав за єдиний предмет історико-філософського дослідження текст і тільки текст в єдності його аргументативної структури, то Ф. Алькьє (так само як і його найближчий у методологічному відношенні колега А. Гуйє [H. Gouhier]) прагнув розширити джерельну базу історії філософії, залучивши до неї царину мистецтва, літератури та біографічної історії автора.

Протистояння Геру – Алькьє, характерне для французької історико-філософської науки середини ХХ ст., варте осмислення українськими істориками філософії.